

Наконечна Л.

аспірант лабораторії проблем інклюзивної освіти Інституту спеціальної педагогіки НАПН України, м.Київ

Рецензент: Колупаєва А.А., д.пед.н., проф..

КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

У статті представлено інклюзивну освіту, як найбільш значущий інноваційний рух в освіті ХХ століття. Відзначається, що на сучасному етапі ідея інклюзії набуває адекватних обрисів і перетворюється на основоположну категорію дидактики; впровадження інклюзивної освіти складна, неоднозначна проблема, що потребує розгляду та розробки нормативно-правових, психолого-педагогічних, програмно-змістових, соціально-психологічних засад.

Ключові слова: діти з порушеннями психофізичного розвитку, навчальний процес, інклюзія, інклюзивна освіта, спеціальна освіта.

Реорганізація й оновлення національної системи педагогічної освіти на основі принципів демократизації, гуманізації та модернізації, визнання права кожної дитини на одержання освіти, адекватної її пізнавальним можливостям і вимогам часу є дороговказом до пошуку оптимальних шляхів її реформування, соціалізації дітей з порушеннями психофізичного розвитку, їх інтеграції в суспільство. Такій реорганізації системи освіти в цілому має сприяти інклюзивна освіта, концепція якої відображає одну з головних демократичних ідей – всі діти є цінними й активними членами суспільства.

Інклюзивну освіту, як систему освітніх послуг, має забезпечувати інклюзивна школа – заклад освіти, що адаптує навчальні програми та плани, фізичне середовище, методи та форми навчання, використовує наявні в громаді ресурси, залучає батьків, фахівців для надання спеціальних послуг відповідно до потреб кожної дитини, забезпечує сприятливий клімат в освітньому середовищі.

Інклюзивна освіта на теренах України потребує свого вирішення на основі виваженого підходу, як з боку державних органів влади, так і з боку громадськості, оскільки інклюзивні процеси у навчанні дітей з порушеннями психофізичного розвитку у країнах пострадянського простору мають свою специфіку, розвиваються в умовах особливого соціокультурного статусу з урахуванням позитивів і досягнень диференційованого навчання.

Інтегрування дітей з порушеннями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір України, як один з напрямів гуманізації всієї системи освіти, відповідає пріоритетам державної політики, що окреслені в „Національній доповіді розвитку освіти в Україні” і полягають у: „особистісній орієнтації освіти; створенні рівних можливостей для дітей та молоді у здобутті якісної освіти; забезпеченні варіативності здобуття базової або повної загальної середньої освіти відповідно до здібностей та індивідуальних можливостей”.

В Україні реалізація інклюзивного підходу до навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку розглядається вченими в контексті перспектив і можливостей подальшого розвитку всієї системи освіти. У реальному часі і просторі цей процес набуває специфічних ознак і форм реалізації в окремих спільнотах, країнах і регіонах, маючи при цьому всезагальні гуманітарні витоки і спрямованість.

Варто зазначити, що інклюзивне навчання потребує створення сприятливої соціальної ситуації для розвитку дітей з психофізичними порушеннями і забезпечення їм рівних прав в одержанні освітніх послуг, оскільки ґрунтується на системно-комплексному і особистісно орієнтованому підходах, передбачає структурно-

функціональну і соціальну спрямованість освітнього процесу. Інклюзивне навчання, що являє собою закономірний і логічний варіант трансформації інститутів загальної і спеціальної освіти, виступає одним із основних інститутів соціальної інтеграції. Реалізація технологій освітнього інтегрування дозволить узгодити протиріччя між рівними правами осіб з порушеннями психофізичного розвитку у виборі життєвого шляху, форми освіти, освітніх послуг і фактичною нерівністю можливостей різних соціальних груп населення.

В цілому для розвитку практик соціального інтегрування дітей з порушеннями психофізичного розвитку важливою є трансформація державної соціальної політики в напрямі беззаперечного визнання їхніх прав і свобод, розвитку різнобічної підтримки і включення у суспільство. Необхідно проводити цілеспрямовану і систематичну роботу щодо подолання існуючого соціокультурного ігнорування осіб з порушеннями психофізичного розвитку і негативного до них ставлення. Так, Колупаєва А.А., наголошує на тому, що є певні умови, які є визначальними в успішності інклюзивних процесів, « ...

- стала соціальна державна політика, зорієнтована на залучення всіх без винятку членів суспільства;
- реалізація практик ранньої інтервенції і проведення корекційно-розвивальних заходів;
- соціальна підтримка і допомога сім'ям дітей з порушеннями психофізичного розвитку;
- обмеження практики навчання та перебування дітей з порушеннями психофізичного розвитку в умовах сегрегації;
- розробка законодавчої бази інклюзивного навчання осіб з порушеннями психофізичного розвитку;
- створення і розширення системи освітньої і професійно-трудової підготовки й інтегрування осіб з порушеннями розвитку в державні і недержавні структури;
- формування толерантного ставлення до осіб з порушеннями психофізичного розвитку.» (2).

Сучасний етап розвитку освіти характеризується активним впровадженням інклюзивної освіти в Україні, сприяє цьому процесу ратифікація Конвенції ООН про права інвалідів. Розроблено визначальні для розвитку інклюзивної освіти документи – розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо запровадження інклюзивного та інтегрованого навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2012 року» та відповідні накази МОН України. Важливу роль відіграє внесення у 2010 р. змін до Закону України «Про загальну середню освіту», відповідно до яких загальноосвітні навчальні заклади отримали можливість створювати спеціальні та інклюзивні класи для навчання дітей з особливими потребами. Затвердження «Концепції розвитку інклюзивної освіти» дозволило ввести до законодавчого поля України визначення інклюзивного навчання як комплексного процесу забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей, а «Порядок організації інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах» окреслив організаційно-педагогічні умови впровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх закладах.

Як зазначають вчені, дослідники питань інклюзивної освіти (А.Колупаєва, Т.Лореман, Д.Лупарт, О.Таранченко) реалізація ідеї інклюзії як однієї з провідних тенденцій сучасного етапу розвитку системи освіти має базуватися на оптимізації

процесу інтегрування учнів з особливими потребами у загальноосвітній простір та враховувати науково-методичні підходи впровадження інклюзивної освіти.

Інклюзивна освіта потребує розроблення відповідної нормативно-правової бази, яка дозволить узгодити протиріччя між рівними правами осіб з порушеннями психофізичного розвитку у виборі життєвого шляху, форми освіти, освітніх послуг та закріпить правові засади здобуття освіти в різних формах особами з особливими потребами.

Література:

1. Инклюзивное образование. Политика, содержание и сравнительные перспективы / Под ред. Ф. Армстронга, Д. Армстронга, Л. Бартона. – Лондон, 2000.
2. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи –Київ,2009. – С.- 151.
3. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні /.- 2016-.С.-3.
4. Т. Лорман, Д. Деппер Переосмислюючи допоміжні послуги спеціалістів в інклюзивних класах // Дефектологія. – 2009. – №3. – 9-14.
5. Проблемы детской инвалидности в переходный период в странах СНГ и Балтии -Детский фонд Организации Объединенных наций (ЮНИСЕФ), 2005. – 47 с.
6. Саламанская декларация. Рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, принятые Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество. Саламанка. Испания, 7-10 июня 1994 г. – К., 2000. – 21 с.
7. Шипицина Л.М., К. Ван Рейсвейк. Навстречу друг другу: пути интеграции. – СПб.,2008. – С. 21.
8. Andrews J., Lupart J. The Inclusiv Classroom. Educating Exceptional Children/ The University of Calgary: Nelson. Thomson Learning – 561 p.

Л. Наконечная

Концептуальные аспекты инклюзивного образования

В статье представлено инклюзивное образование, как наиболее значительное инновационное движение в образовании XX столетия. Отмечено, что на современном этапе идея инклюзии превращается в основоположную категорию дидактики; внедрение инклюзивного образования сложная, неоднозначная проблема, которая требует рассмотрения и разработки нормативно-правовых, психолого-педагогических, программно-содержательных и социально-педагогических основ.

Ключевые слова: *дети с нарушениями психофизического развития, учебный процесс, инклюзия, инклюзивное образование, специальное образование.*

Larysa Nakonechna

Conceptual Aspects Of Inclusive Education

This article resents – inclusive education as the most significant innovation in education movement of XX century. It is noted that nowadays the idea of inclusion is acquiring adequate shape and becoming a fundamental category of didactics. The introduction of inclusive education is a complex and ambiguous problem that requires consideration and development of legal, psychological, pedagogical, program and content, as well as social and psychological principles.

The reorganization and updating of the national system of teacher education based on the principles of democratization, humanization and modernization, recognizing the right of every child to get education, adequate her cognitive abilities and time requirements is a guide to finding the best ways to reform, socialization of children with mental and physical development and their integration in society. Such a reorganization of the education system as a whole should promote inclusive education, the concept of which reflects one of the main democratic ideas - all children are valued and active members of society.

Inclusive education as a system of educational services should provide inclusive school - an educational institution that adapts the curriculum and plans, physical environment, methods and forms of education, using existing community resources, involving parents, professionals to provide specialized services to the needs of each child provides a favorable climate in the educational environment.

Inclusive Education in Ukraine requires a solution based on a balanced approach, both by public authorities and by the public as inclusive processes in teaching children with mental and physical development in post-Soviet countries have their own specifics, develop a Special sociocultural status taking into account the positive aspects and achievements of differentiated instruction.

Key words: *children with special psychological and physical needs, educational process, inclusion, inclusive education, special education*

References:

1. Armstrong, F., Armstrong, D., & Barton, L. (Eds.) (2000). *Inkluzivnoe obrazovanie. Politika, sodержanie i sravnitelnye perspektivy* [Inclusive education. The policy content and Comparative Perspectives]. London

2. Kolupaieva, A.A. (2009). *Inkluzivna osvita: realii ta perspektivy* [Inclusive Education: Reality and Prospects]. Kyiv: A.S.K.

3. Kremen, V.H. (Ed.). (2016). *Natsionalna dopovid pro stan i perspektivy rozvytku osvity v Ukraini* [National report on the status and prospects of education in Ukraine]. Kyiv: Znannia.

4. Lorman, T., & Depler, D. (2009). *Pereosmysliuiuchy dopomizhni posluhy spetsialistiv v inkluzyvnykh klasakh* [Rethinking support services specialists in inclusive classrooms]. *Defektolohiia*, 3. 9-14.

5. *Problemy detskoj invalidnosti v perehodnyj period v stranah SNG i Baltii -Detskii fond Organizacii Obedinennyh nacii (YuNISEF)* [Children and Disability in Transition in the CIS and Baltic countries -Children United Nations Organization's Fund (UNICEF)]. (2005).

6. *Salamanskaia deklaraciia. Ramki deistvii po obrazovaniiu lits s osobymi potrebnoostiami, priniatye Vsemirnoi konferenciei po obrazovaniiu lits s osobymi potrebnoostjami: dostup i kachestvo* [Salamanca Declaration. Framework for Action on Education of persons with special needs, adopted by the World Conference on Education Special Needs: Access and Quality]. Salamanca. Spain, 7-10 June 1994 – K., (2000) Retrieved from: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/pdf/salamanka.pdf

7. Shipictina, L.M., & Reisveik, K. Van (2008). *Navstrechu drug drugu: puti integracii* [Towards each other: the path of integration]. St.Peterburg: Akademiia

8. Andrews J., Lupart J. *The Inclusiv Classroom. Educating Exceptional Children/ The University of Calgary: Nelson. Thomson Learning – 561 p.*

УДК 378.22 : 376

Пахомова Н. Г.

Доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри спеціальної освіти і
соціальної роботи Полтавського
національного педагогічного університету
ім. В.Г. Короленка. м. Полтава,

МОТИВАЦІЯ ЯК ОСНОВНИЙ КРИТЕРІЙ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ТА САМОВДОСКОНАЛЕННЯ КОРЕКЦІЙНОГО ПЕДАГОГА

У статті здійснюється аналіз шляхів та механізмів мотивації до корекційно-педагогічної діяльності, як основного критерію професійного зростання і самовдосконалення та основи формування професійної компетентності. Розкрита сутність поняття «мотивація», «саморозвиток», «професійний інтерес»,